

Woordbetekenis en betekeniswijziging

Educatief ontwerpen van taalbeschouwingslessen

Marc Stevens (m.m.v. Jef Pepermans)

Ooit hoorde ik in een discussie een collega vakdidactiek beweren dat zijn studenten helemaal geen problemen kenden om een moedertaalles in mekaar 'te boksen'. Zij hoefden, dixit diezelfde collega, enkel de opbouw van één van de zeven (inderdaad, 7) typelessen correct te kopiëren, of zorgvuldig hun handboek te volgen.

Uiteraard kan de zonet geschetste werkwijze resultaat opleveren, maar een leraar die zowel zichzelf als zijn job respecteert en beide een zeker cachet wil geven, moet volgens ons echt nog wel iets beter doen. Leerlingen blijven motiveren doe je niet door een jaar lang zeven modellessen ten tonele te voeren. En wanneer een, zelfs heel degelijk, handboek van langsom ouder wordt, dan is het niet meer dan vanzelfsprekend dat je als leerkracht meer actuele materialen of zienswijzen bij je lessen betreft.

Dat niet nabootsen van modellen, maar het zelfstandig op poten zetten van degelijke lessen, noemen wij didactisch ontwerpen. En een leerkracht die een 35 jaar durende loopbaan wil overleven, lijkt volgens ons over deze leraarsvaardigheid te moeten beschikken.

In Vonk 20/4 (maart 1991) bracht Jef Pepermans reeds verslag van hoe dit educatief ontwerpen er kan uitzien met betrekking tot lessen 'oude(re) literatuur'. De case die hij presenteerde, plaatste het verhaal van Heer Halewijn centraal. In dit vervolgartikel stel ik een tweede case voor, nl. *woordbetekenis en betekeniswijziging*. De keuze van dit onderwerp, zoals wij het ook ter sprake brachten tijdens een nascholingsprogramma, ligt voor de hand. Dit onderwerp is ook een 'klassieker'; het wordt vermeld in de leerplannen en is daarom ook opgenomen in haast alle handboeken voor het hoger secundair. Verder wilden wij in onze recyclage naast een literair onderwerp ook een talig onderwerp bij wijze van voorbeeld ontwikkelen.

Afbakenen van een case

Uiteraard is ons onderwerp tamelijk ruim. Daarom even een opsomming van de deelgebieden die in aanmerking komen voor beschouwingen in de klas:

1. Algemene oriëntatie

- betekenisverschijnselen
= homonymie / antonymie / hyponymie / synonymie
- het bestaan van concepten en begrippen (abstractie)
- letterlijk versus figuurlijk

2. *Naamgeving (koppelen van betekenissen aan woorden)* (Hieronder verstaan we niet de 'eigenaam'-geving: toponymie of

antroponymie.)

- a. klanknabootsing
- b. conventie
- c. samenstelling - afleiding
- d. beeldspraak
- e. geleerde woorden
- f. ontlening aan andere talen
- g. ontlening aan eigennaam (eponiemen)
- h. afkorting, verkorting

3. Betekenisverandering

- a. woord verdwijnt
- b. er komt woord bij
- c. betekenis verandert
  - referent verandert
  - betekenis bij woordvorm verandert
 = inperking / uitdeining / verschuiving

4. Vreemde invloeden (leenwoorden)

- a. vreemde woorden vs. bastaardwoorden
- b. aanvaarde woorden vs. barbarismen

5. Manipulatie via woorden en woordbetekenissen

- a. vage betekenissen
- b. holle woorden en clichés
- c. kretologie (slogans)
- d. jargon en blufwoorden
- e. etiketteren: bijnamen, scheldnamen

6. Gevoelswaarde

- a. denotatie - connotatie
- b. eufemisme (tact / fatsoen / taboe / verhullend / gezag)
- c. dysfemismen

7. Streek- en sociale verschillen

Schoolboeken

Wie er enkele bestaande schoolboeken Nederlands voor het vijfde jaar humaniora op naslaat, treft nogal wat verschillen aan m.b.t. de behandeling van ons onderwerp. Je zou haast kunnen stellen dat een leerkracht er beter zou aan doen om zijn leer-

lingen niet met één, maar met vier of vijf handboeken te confronteren, opdat ze een degelijk inzicht in een bepaalde materie zouden krijgen. De onderlinge verschillen zijn namelijk groot. We overlopen even:

- Vanuit het thema 'dood' besteedt **Gedifferentieerd Nederlands 5** (16e-18e-eeuw / pag. 17-22) aandacht aan eufemismen, gevoelswaarde van woorden en dysfemismen. Er wordt ook kort ingegaan op taalregisters in dit verband. Deze verschijnselen worden meestal kort theoretisch geïntroduceerd (met voorbeelden). De leerling moet dan voornamelijk in interessante teksten op zoek gaan naar dergelijke fenomenen.
- **Nederlands 5** (pag. 231-235) doet in het hoofdstuk 'taalstudie', onderverdeling 'semantiek', een poging om het fenomeen 'woordbetekenis' in te delen. Het overzicht blijft evenwel zeer summier en theoretisch. Van interessante oefeningen is haast geen sprake.
- **Tekstvaardig Nederlands 5** (pag. 90-91, 135-136) behandelt twee gevallen: eufemismen en betekeniswijziging. De 'klassieke' soorten en voornaamste gevallen worden genoemd, en er wordt de leerlingen gevraagd ook enkele gevallen te zoeken of te commentariëren. Ook hier is beknoptheid troef.

Duidelijk is wel dat ook recentere schoolboeken er de voorkeur aan geven om wat dit stuk taalbeschouwing betreft, exemplarisch maar eigenlijk ook tamelijk deductief te werken. Eigenlijk bieden ze de 'klassieke' inhoud, zoals we die bijvoorbeeld in **De Ring 5b** (pag. 145-153, 181-191) aantreffen, nog steeds aan, zij het in een wat bondigere vorm. Dus: definiëren van het fenomeen, dan een indeling voorstellen. Uitzonderingen inzake aanpak zijn **Gedifferentieerd Nederlands** (vanwege het werken met teksten), maar ook een al wat ouder boek, nl. **Facetten 5** (pag. 454-485), omdat er dieper ingegaan wordt op de materie, en omdat er ook een gevarieerde batterij oefeningen aan de leerlingen wordt aangeboden.

Educatief ontwerpen

Toch stelt zich de vraag of er niet meer mogelijk is met ons onderwerp dan de handboeken ons doen geloven. Graag poneer ik nog een keer onze stelling: elk lesonderwerp biedt een voor leerlingen aantrekkelijke waaier aan mogelijkheden, op voorwaarde dat men het van verschillende zijden bekijkt en in verband brengt

met de dagelijkse realiteit. Voor ons betekent het: even uit het handboek stappen en kijken naar wat verder nog mogelijk is. Om dat werk voldoende diepgaand te doen, ontwierpen wij het *schema voor educatief ontwerpen*. Voor de taalstudie werken we met het schema dat we ook voor literatuur gebruiken, maar met hier en daar een lichte wijziging. Graag overloop ik met u nog even de categorieën, die we kunnen betrekken bij het uitdenken van een les(senreeks).

Schema: Educatief ontwerpen / taalstudie

1. Doelstellingen	<ul style="list-style-type: none"> - taalinzicht - taalcultuur - taalvaardigheid & -weerbaarheid - taalervaring & -beleving 	
2. Taalvaardigheden	<ul style="list-style-type: none"> - luisteren & praten - lezen - schrijven - taalbeschouwen (uiteraard) 	
3. Werkvormen	<ul style="list-style-type: none"> - bespreking: - drama: - schrijven: 	studie (enquête) leergesprek vragenlijst klasgesprek improvisatie situatiespel bewerken parodiëren teksten herteksten
4. Materiaal:	primair <ul style="list-style-type: none"> - het woord/de zin ... in context - klank: alle tekstsoorten - beeld: allerlei secundair <ul style="list-style-type: none"> - beschouwelijke teksten - wetenschappelijke teksten 	
5. Thema	<ul style="list-style-type: none"> - inhoudelijk (politici, sterven ...) - talig (eufemismen, taboewoorden, jargon) 	
6. Afstand	<ul style="list-style-type: none"> - statisch; ver van het fenomeen - statisch; dichtbij het fenomeen - dynamisch; uitzoomen - dynamisch; inzoomen - dynamisch; camerabeweging 	

1. Doelstellingen

Uiteraard kunnen we niet in elke taalbeschouwingsles deze vier grote doelen realiseren. De ene keer zal de nadruk meer liggen op het leerlingen laten verwerven van kennis; de andere keer zal de beschouwing duidelijker gebeuren in het teken van het weerbaarder worden van leerlingen. Uiteraard sluiten de doelen mekaar nooit steeds volledig uit.

2. Taalvaardigheden

Bij het uitdenken van een les woordbetekenissen kunnen we kiezen tussen mondeling of schriftelijk aangeboden taalmateriaal. De eerste keuze impliceert luister-, de tweede keuze leesactiviteiten. Uiteraard kan onze les woordbetekenissen bijdragen tot het verfijnen van die vaardigheden.

3. Werkvormen

Natuurlijk zijn het zelf lezen of beluisteren van taalmateriaal niet de enige manieren om aan taalbeschouwing te doen. Binnen het kader van een taalbeschouwingsles kunnen we nog andere werkvormen hantieren. Zo kunnen leerlingen in groepen proberen om zelf eens op een hoogdravende, eufemistische, jargonmatige manier een toespraak over een vooraf afgesproken onderwerp te houden. We kiezen dan voor de werkvorm 'schrijven', gevolgd door de dramatische werkvorm 'sitatiespel'.

4. Materiaal

De indeling primair vs. secundair is erg belangrijk. Met *primair materiaal* bedoelen we in ons geval: alledaagse of speciale teksten waarin gedragingen van woorden waard zijn om bestudeerd te worden. Wie zijn ogen flink openhoudt en bij wijze van spreken dag en nacht alert blijft, kan voor taalbeschouwing een heuse stapel teksten verzamelen waarmee prettig en leerrijk kan gewerkt worden. Bij de lesideeën vindt u teksten uit mijn verzameling. Brieven, artikels, reclame-advertenties ... ze goochelen alle wel eens op een speciale manier met woordbetekenissen.

Niet enkel geschreven of gedrukte teksten kunnen uitgangspunt voor beschouwing worden. Ook allerlei mondeling materiaal is zeer geschikt. Fouten tegen het taalgebruik worden wekelijks door Herman Brusselmans aan de kaak gesteld in 'Het huis van wantrouwen' (TV1 - donderdagavond rond 21.00 uur). Daar moet je met de video tegenaan. Maar wie enkel een cassettespeler ter beschikking heeft, kan heel wat klassieke discussie uitlokken d.m.v. bijvoorbeeld sketches van Koot en Bie (te vinden op 5 LP's 'Simpelpee' - Het Simplistisch Verbond).

Ook dient gezegd dat er soms 'gericht' kan gezocht worden. In verkiezingsperiodes bijvoorbeeld verzamel ik meestal nog wat heviger, wetend dat onze politici geweldige taalknutselaars (en -stuntelaars) zijn. Voorbeelden van woordmanipulatie zijn dan legio. Maandagochtendkranten verhalen dan weer in een beeldende oorlogstaal hoe de sportzondag verlopen is ...

Met betrekking tot ons onderwerp bestaat er ook een verschrikkelijk uitgebreid corpus *secundair materiaal*. Het gaat hier om teksten over woordbetekenis. Wat hierbij opvalt, is dat de interessantste teksten vaak niet tot de echte taalwetenschap kunnen worden gerekend. Een heleboel auteurs schrijft vaak boeiend, maar toch populariserend. Het aantrekkelijke van deze werkjes zit ook vaak in de wat vreemde brillen die de auteurs opzetten om een fenomeen te bespreken. Ik grabbel even in mijn bestand: **Het grote blufboek**, **Turbotaal**, **Van dure en andere woorden** enz. Het meer volledige lijstje vindt u in het geannoteerde bibliografische overzicht.

5. Thema

Als je taal ernstig wil bestuderen, moet je gebruik maken van werkelijk bestaand tekstmateriaal; geen voorbeeldzinnnetjes dus die alles al verklappen! Welnu, teksten hebben een onderwerp, een thema. Als je erin slaagt de relatie te leggen tussen dat onderwerp en het specifieke woordgebruik,

dan zou de taalbeschouwing het tekst- maar vooral ook het themainzicht en -aanvoelen wel eens kunnen vergroot hebben. An sich niet-talige thema's als sterven, milieu, verkiezing ... kunnen via het bestuderen van de talige aspecten een grotere diepgang krijgen.

6. Afstand

Leerlingen zijn niet noodzakelijk vertrouwd met de fenomenen uit onze case. Een technische uitleg geven over bijvoorbeeld het 'eufemisme' en de soorten opsommen, brengt hen eigenlijk niet *dichter* bij de materie. Ze zullen hooguit een en ander uit het hoofd leren, maar even snel vergeten. De echte bedoeling van ons (taalbeschouwings)onderwijs moet erin bestaan om afstanden te verkleinen: leerlingen laten toegroeien naar iets dat 'ver-van-hun-bed' ligt. Wanneer ik in de volgende lesideeën start met een open zoekopdracht in de denkwereld van de leerling zelf, dan is dat omdat ik hen een weg wil laten bewandelen die dicht bij hun eigen denken over woorden wil beginnen en die dan systematisch verder afgelegen gebieden 'induikelt'.

Lesideeën

PRINCIPES

Woorden kunnen maar een betekenis krijgen als mensen er een betekenis aan geven. Nu merken we ook dat het lexicon van onze taal nogal snel aan veranderingen onderhevig is. Die twee observaties samen betekenen dat we, als we leerlingen op dit vlak werkelijke inzichten willen bijbrengen, taal in *reële* (zelfs door hen goed gekende) *situaties* moeten onderzoeken.

Willen we er zeker van zijn dat leerlingen de inzichten tot de hunne maken, dan zullen we best eerst onderzoeken en daarna vastzetten. *Inductief werken* dus in plaats van deductief. Een en ander impliceert ook dat

leerlingen zelf wat moeten doen: materiaal zoeken, onderzoeken, naar conclusies toegroeien en inzichten structureren. Als ze dat zelf kunnen, lijkt er een zekere waarborg te bestaan dat ze dat in de toekomst in andere omstandigheden en voor andere gebieden van de taal ook nog kunnen toepassen. Deze garantie bestaat niet als de leerkracht een eigen systeem voorlegt en opdringt. Wat u hier leest, is dus naast een pleidooi voor zelfwerkzaamheid van de leerling ook een pleidooi voor de *exemplarische aanpak*.

Tot slot nog vermelden dat de nu volgende lijst van ideeën slechts een start kan zijn om met het ontwerpschema van wal te steken. Op zich zijn de suggesties nog geen lessen. Zo kan u bijvoorbeeld zelf nog op zoek gaan naar materiaal dat beter aansluit bij thema's die in uw lessen aan bod komen.

IDEEEN

1. Starter

We vertrekken van een zeer open opdracht: "Ga op zoveel mogelijk plaatsen op zoek naar een woord (enkele woorden) waar iets vreemds mee aan de hand is. Stel dat voor aan de klas."

In de discussie delen we die opvallendheden in. Mogelijkheden (waarvan we er voor de zoektocht ook enkele als voorbeeld kunnen geven):

- *volledig*: de samenstellende delen spreken mekaar tegen;
- *disco*: is afkorting van een woord dat vroeger meer werd gebruikt;
- *uitkammen*: kan zowel letterlijk als figuurlijk worden opgevat.

2. Starter 2

We lezen enkele stukjes uit één der boekjes over ruzie van Paul Jacobs (**Ruzie voor beginners** en **Ruzie voor gevorderden**, Antwerpen: Dedalus, 1988 en 1990). De leerkracht kondigt aan dat er in die stukjes vreemde dingen gebeuren MET woorden.

Het is aan de leerlingen om te vertellen wat. Voor een voorbeeld zie bijlage 1.

3. Betekenisverandering (relicten in spreekwoorden)

Spreekwoorden hebben ooit een letterlijke betekenis gehad. Die proberen we allereerst op te sporen door de oorspronkelijke betekenis van de basiswoorden (zelfstandig naamwoord en desgevallend werkwoord) uit het spreekwoord op te sporen (etymologisch woordenboek OF om naar het eerste gebruik van woorden te zoeken: **Woordenboek der Nederlandse taal**). Daarna gaan we na welke oorsprongsverklaring Postema & Scheepmaker aan het spreekwoord geven (**Wat van eksters komt, huppelt graag. Spreekwoorden en zegswijzen over plant en dier**, Amsterdam: Uitgeverij de Arbeiderspers, 1989). Mogelijk te behandelen spreekwoorden:

- op het vinkentouw zitten;
- dit is geen sikkepitje waard;
- boontje komt om zijn loontje;
- de lier aan de wilgen hangen;
- ze vechten als kemphanen;
- er is een vreemde eend in de bijt;
- ergens in grasduinen.

4. Evolutie van woorden (in spreekwoorden)

Dit alternatief op de voorgaande les, beginnen we identiek. We vragen de leerlingen d.m.v. opzoekwerk terug te gaan in de tijd en een spreekwoord te situeren en letterlijk te verklaren (hulp van woordenboeken). Vervolgens vragen we hen het spreekwoord te situeren in zijn sociaal-historische context (boontje komt om zijn loontje ... welk loon? om welke historische periode gaat het hier? ...). Tot slot vragen we dit te actualiseren door het spreekwoord in moderne of hedendaagse woorden uit te drukken.

5. Een term of begrip 'volgen' (etymologie)

We gaan bij wijze van voorbeeld na hoe de term terrorist in het Nederlands gebruikt

wordt (telexbericht <> kranteartikel). Dan lezen we wat (etymologisch verklarende) achtergrondinformatie van het woord. Dit werk doen we met een aantal andere dubieus gebruikte woorden, zoals gijzelaar, ... (zie de **lexica van nieuwe woorden**, M. Van Nierop). Zie bijlage 2.

6. Wat zei men daar vroeger over?

Oude grammatica's erop nalezen en nagaan hoe men een gebied uit ons onderwerp (woordbetekenis en betekenisverandering) vroeger aanpakte.

7. Woorden van vroeger

Oude kranteberichten onderzoeken. We verzamelen oude kranteartikels (eventueel over een bepaald onderwerp) en zoeken daarin termen die in onbruik zijn geraakt. Tevens kunnen we veranderingen in betekenis of woordvorm op het spoor komen. Uiteraard kunnen we ook aandacht schenken aan de stijl waarin die berichten werden geformuleerd, en aan de wereld zelf die in woorden werd vertaald. Hetzelfde werk kan gebeuren met een bandopname van oude radioprogramma's. Zie bijlage 3: 3 artikels uit de *Gazet van Antwerpen* van 3/11/1891.

8. Figuurlijke taal

We verzamelen krantekoppen die je zowel letterlijk als figuurlijk kan opvatten. We gaan na welke betekenis de woorden in deze kop hebben, en schrijven dan een commentaar neer op het fenomeen dat in de krantekop wordt vermeld, maar met de verkeerde betekenis in het achterhoofd (letterlijk in plaats van figuurlijk en omgekeerd).

9. Nonsenswoorden

We werken in de klas met de kretologiemixer uit b.v. de **Kleine Grammatica van de Waanzin** (=lijsten met moeilijke, nietszeggende woorden) of/en met een heleboel moeilijke woorden uit **Het grote blufboek**. Bedoeling is dat de leerlingen nu zelf een interview met een minister in mekaar steken waarbij de vragen nogal naar de kern gaan, maar waarbij de geïnterviewde vage,

onduidelijke, afwijkende antwoorden geeft. Een andere mogelijkheid is de leerlingen m.b.v. de 'mixer' een openingsspeech voor een of ander symposium te laten schrijven.

10. *Vreemde en moeilijke woorden*

We proberen na analyse, bijsluiters bij geneesmiddelen in een gemakkelijker leesbare en verstaanbare taal om te zetten.

11. *Taal van de muziek (disco is een afko)*

We verzamelen krante- en tijdschriftartikels of een radiopraatje over moderne en klasieke muziek. Dan onderzoeken we de specifieke woordenschat van die twee omgevingen (deelregisters). Eventueel gaan we in op afko's als pop, disco, ... (Zie ook het boekje *Turbo-taal*.)

12. *Connotatie en denotatie*

Taal wordt pas taal als we ze gebruiken in een bepaalde omgeving, met een bepaalde bedoeling. We gaan na welke termen tot een bepaald betekenisgebied behoren (semantisch veld). Daarna lezen we teksten en gaan na welke bedoeling ze hebben en hoe die bedoeling noopt tot bepaalde woordenkeuzes. Uitgelezen teksten hiervoor zijn die van L. De Lentdecker in TV-Expres waarvan eentje in bijlage 4.

13. *Denotatie en connotatie*

We leggen lijsten aan van betekenisvelden en gaan daarin op zoek naar woorden die eenzelfde denotatie hebben, maar een andere connotatie (eufemismen!). Dan gaan we gericht op zoek naar teksten waarin die woorden opduiken. We proberen in de verschillende teksten die woorden ook een keer onderling te verwisselen. Daaruit proberen we af te leiden in hoeverre ze synoniem zijn, en wat denotatie en wat connotatie is.

Mogelijke onderwerpen zijn:

- sterven;
- echtscheiding;
- iets 'slecht' vinden. Zie daarvoor ook in bijlage 5 de alfabetische (!) lijst met

appreciaties van een recent Suske-en-Wiske-album (Vrij Nederland).

14. *Politico babble*

Stukje TV-nieuws waarin interview met minister zit, opnemen. Dit stuk analyseren vanuit algemene vragen:

- Geeft de minister duidelijke antwoorden?
- Zijn zijn termen altijd even duidelijk?
- Wat bedoelt hij met ... , ... ?

Dan de tekst 'Politico-babble' (Haagse Post, 3/3/'83) lezen en het stuk vanuit de onderverdeling van die tekst proberen te lezen en van commentaar te voorzien.

15. *Waarom het makkelijk zeggen als het ook moeilijk kan?*

We luisteren naar de sketch van Van Kooten en De Bie waarin zij een politie-officier ten gehore voeren. Bedoeling is de middelen te onderzoeken waarmee zij hun parodie vorm geven. Dan transfer naar de werkelijkheid zoeken: welke hoge heren en dames spreken zo? Waarom? Uitgetikte versie, zie bijlage 6.

16. *Oorlogstaal in sportberichten*

Uit de maandagochtendkrant knippen we sportartikels. We groeperen die per sport. Dan gaan we in groepjes (telkens voor 1 sport verantwoordelijk) op zoek naar woorden die uit de oorlogssfeer komen (de verdediging, een aanval, de bal sloeg in als een bom...). Als afronding stellen we een 'top 10' op van sporten waarbij in de verslaggeving van dit soort taal wordt gebruik gemaakt.

Geannoteerde lectuurlijst i.v.m. woordbetekenis en betekeniswijziging

Baeyens, M.: *Taal in stukjes*. Antwerpen: Standaard Educatieve uitgeverij, 1982.

De auteur bekijkt verschillende (soorten) taalverschijnselen. Dat gaat van woorden,

hun oorsprong, tot uitgangen en dialectfenomenen. Mooi zijn de stukjes over: reclame (pag. 21), scheldwoorden (pag. 22), terrorist (pag. 26), verzekeringspolis (pag. 36), roddel (pag. 56), dubbel (een nieuw woord, pag. 69), voornaamwoorden (pag. 64, 72, 91 én 172), sporttermen (pag. 82), eufemismen (pag. 98 e.v.), klonen (pag. 109), autonamen (pag. 114) en het verdwijnen van woorden (pag. 138).

Beheydt, L. & R. Devos: **Taal(v)aardig**. Malle: De Sikkels, 1978.
Tweedelig werk. Het eerste deel behelst een inventaris van invalshoeken om taal te bekijken. Het werk is bedoeld als oefenboek. Het komt echter niet veel verder dan het (deductief) aanbieden van beschouwingen i.v.m. taal.

Fast, J. & B. Fast: **Praten tussen de regels. Hoe we meer bedoelen dan we zeggen**. Amsterdam: Wetenschappelijke Uitgeverij, 1980.
Boekje over meta-communicatie, dat is het fenomeen waarbij woorden niet zeggen wat ze zeggen. Te bekijken: de introductie (pag. 12), deel over jargon (pag. 63), over politiek (pag. 70), over eufemismen (pag. 78), over het plakken van etiketten en het geven van bijnamen (pag. 87 en 92), over betekenisverandering (pag. 160).

Geel, R.: **Verliefdheid is een raar gevoel**. Amsterdam: Meulenhoff Informatief, 1980.
Korte, soms filosofisch getinte, soms gedurfde stukjes over 'kleine' taalonderwerpen, bijvoorbeeld: een blauwtje lopen (pag. 15), een ongelikte beer (pag. 46).

Geel, R.: **Een vrouw als een gedicht**. Amsterdam: Meulenhoff Informatief, 1980.
Zie voorgaande boekverwijzing.

Geel, R.: **Al is de waarheid nog zo snel**. Amsterdam: Meulenhoff Informatief, 1980.
Zie eerste bespreking van R. Geel. Onderwerpen die raak worden besproken i.v.m. ons onderwerp zijn: eufemismen (pag. 12),

politieke taal (pag. 20), taal en macht (pag. 51 en pag. 62).

Hamans, C.: **Over taal. Cursiefjes uit NRC Handelsblad**. Amsterdam: Nijgh & Van Ditmar, 1989.

Stukjes van gevarieerde aard, samengebracht onder volgende noemers: affixen, klanken en hun structuur, betekenissen en hun ontstaan, dialecten, overname, woordgeschiedenis, beschaafd en minder.

Hoefnagels P.: **Onbekende spreekwoorden en zegswijzen**. Assen/Amsterdam: Van Gorcum, 1977.

De auteur is eerst toevallig, dan wat meer gericht op zoek gegaan naar oude, niet meer bekende spreekwoorden. De meeste werden opgetekend uit de monden van hoogbejaarden. Prettig allicht om leerlingen zelf op zoek te laten gaan naar de betekenissen. Die worden overigens in het boekje ook gegeven.

Jacobs, P. & E. Strieleman: **Het grote blufboek**. Baarn: Uitgeverij In den Toren, 1981.
Een boek over hoe je 'professioneel' kan opscheppen, door een aantal termen en onderwerpen vooraf uit het hoofd te leren. Machtige leesmomenen zijn de suggesties m.b.t. psychotherapie (pag. 8), politiek (pag. 26), auto's (pag. 30), welzijnszorg (pag. 33), computers (pag. 56) en de appendices i.v.m. vreemd woordgebruik, moeilijke en niet-bestaande woorden.

Jansen, F.: **Van Apekop tot Zielepoot. Hoe mensen elkaar typeren**. 's-Gravenhage: Nijgh & Van Ditmar, 1985.
Wetenschappelijk opgevat werkje, waarin wordt ingegaan op tendensen die spelen wanneer mensen elkaar proberen 'aan te duiden' (of een (soort)naam toebedelen).

Japin, B.: **Taaltje wel, taaltje niet. Spelen met taal**. Rotterdam: Ad Donker, 1969.
Wat meer uitgebreide behandeling van toevallig geobserveerde of in het oog springende taalverschijnselen. B.v. over moeilijk taalgebruik en dikke nonsens (pag. 51), evolutie

van woorden (pag. 80), letterlijke vs. figuurlijke taal (pag. 86).

Kuitenbrouwer, J.: **Turbo-taal. Van socio-babble tot yuppie-speak.** Aramith Uitgevers.

Een boek dat ingaat op eigentijds taalgebruik. De auteur gaat in op yuppie-speak, jongerentaal, het gebruik van afkortingen (voortaan afko's), invloeden van vreemde talen op het Nederlands enz.

Ley, G. De: **Eeuwig duurt het langst.** Helmond/Antwerpen: Uitgeverij Helmond - Standaard Uitgeverij, 1981.

Aforismen en (vervormde spreekwoorden). Opsomming, geen verklaring.

Nierenberg, G. J. & H. Calero: **Je zegt niet wat je zegt. Metaspraak of de boodschap achter de taal.** Amsterdam: Wetenschappelijke Uitgeverij, 1975.

Boekje over het overbrengen van boodschappen zonder dat die effectief worden uitgesproken. Leesbaar zijn de stukjes over clichés en platitudes (pag. 15) en het hantieren van lege termen (pag. 75).

Nierop, M. Van: **Verklarend lexicon van nieuwe woorden.** (Verschillende delen). B.v. deel 3. Hasselt: HeideLand, 1979.

Woordenboek met daarin nieuwe woorden (jaren '70) en hun verklaring (soms ook wel geschiedenis). Enkele voorbeelden: afslanken, gijzelaar, een heet hangijzer, praatpaal, smeergeld, smurf...

Onze Taal. Maandblad van het Genootschap Onze Taal.

Penninckx, W. & S. Verrept: **Van dure en andere woorden.** Lier: Uitgeverij J. Van In, 1982.

Een keuze uit BRT-taalwenken. 180 toelichtingen bij moeilijke woorden en verward woordgebruik.

Pörksen, U.: **Plasticaal.** Utrecht: Het Spectrum BV, 1990. (Aula Paperback 188).

De auteur toont aan dat er in onze taal een vermenging van sferen plaatsgrijpt. De gewone omgangstaal wordt verminkt doordat er te veel wetenschappelijke woorden in terecht komen. Dat leidt gemakkelijk tot doctrines en duistere betekenissen.

Rombouts, H.: **Mooipraat. Taal als camouflagemiddel.** Bloemendaal: Aramith Uitgevers, 1989.

Boekje over hoe wij in taal een heleboel dingen niet zeggen en liever verbloemen. Thematisch opgevat. Onderwerpen zijn b.v. termen i.v.m. sterven (pag. 46), ziekte (pag. 59), sex (pag. 94).

Vervoor, A.J.: **Kleine grammatica van de waanzin.** Lochem: Uitgeversmaatschappij De Tijdstroom B.V., 1977.

Een grammatica speciaal geschreven voor de exclusivist, de man of vrouw die de taal anders wil hanteren dan anderen. Een werkje voor de - ik citeer de auteur - aankomende taalvervuiler. Hoe 'kunstig' omspringen met woorden vinden we vanaf pagina 71.

Visser, T.: **Beste brave burger.** Groningen: Wolters-Noordhoff, 1981.

Analyse van het ambtelijke taalgebruik. Vanaf pagina 24 gaat de aandacht naar woordaspecten.

Wolffers, I.: **Duurwoorderij & geheimtaal.** Baarn: Amboboeken, 1982.

De auteur tracht aan te tonen dat het ontoegankelijke karakter van de medische taal niets te maken heeft met geleerdheid of eruditie, maar dat het jargon van artsen meer verborgen functies heeft. Eigenlijk dient ze hun magie! Door een eigen taalgebruik beschermt de medische stand zijn bevoorrechte positie. Ook staat ze een verhouding van gelijkwaardigheid tussen artsen en patiënten in de weg.

Zuidinga, R.-H.: **Klare taal.** Amsterdam: Sijthoff, 1987.

Verschillende auteurs aan het woord i.v.m.

onze taal. B.v. zeven manieren om nooit te zeggen (pag. 52), politieke taal (pag. 74), krachttermen (pag. 99) ...

Z.A.: *De Taalshow*. (bijeengebracht, geordend en geredigeerd door B. Sluizer, F. Marschall & J. Roelands). Utrecht/Antwerpen: Uitgeverij Het Spectrum, 1979. *Verzameling teksten en tekstjes over het fenomeen taal. De stukjes werden ooit via de Nederlandse radio uitgezonden en zijn*

nu gebundeld. Voor ons interessante onderwerpen: seksismen (pag. 13), apotheek (pag. 64), Van de velo naar de fiets (pag. 79), gijzelaar (pag. 135), neologismen (pag. 159).

Marc Stevens m.m.v. Jef Pepermans
UIA (Didactiek en Kritiek)
Universiteitsplein 1
2610 Wilrijk

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

BOTTEREN

'Problemen, meneer van Sant?'
'Mijn wiel, vrees ik, garagist. Achteraan links.'
'Wat scheelt eraan?'
'Iedere keer als ik schakel, bottert hij een beetje.'
'Botteren, zegt u?'
'Ja.'
'Niet klingelen?'
'Nee, eigenlijk niet. Botteren.'
'Welwel. En achteraan dan nog...'
'Ja. In zijn eerste doet hij niks, maar als ik schakel...'
'... bottert hij.'
'Ja.'
'Vreemde zaak. Knapperen hoor je daar wel eens meer. Of knerpen.'
'Nee, ik heb goed zitten luisteren. Want ik dacht zelf nog even aan rinkelens.'
'En?'
'Niks. Botteren.'
'En hoelang heeft hij dat al?'
'Een week of twee. Ik had eerst nog niets in de gaten. Het begon gewoon als knitteren.'
'Hoho. Dat is wat anders. Vólop knitteren.'
'Ja. Knit Knit Knit Knit.'
'Oók achteraan?'
'Ja. Is dat erg?'
'Misschien. En toen?'
'Toen schakelde ik. En ineens...'
'Botteren.'
'Ja. De hele tijd.'
'Alsjemenou.'
'Wat denkt u, garagist?'

'Op het eerste zicht zou ik zeggen: dat ziet er niet zo best uit. Vooral omdat u eerst sprak van knitteren.'

'Ja. Volgens mij was het wel degelijk knitteren.'

'Dus echt niet klingelen?'

'Nee, dat weet ik wel zeker. Klingelen heeft meer iets van kleppen. En kleppen ken ik. Mijn fiets kleppert.'

'Goed, meneer. Laat u hem maar hier. We zullen hem nakijken. Komt u vanavond maar weer eens langs.'

'En, garagist?'

'Tja, meneer. Het was een beetje zoals ik dacht. Botteren is altijd lastig. We hebben het wiel eraf gehaald, met het idee van: als het bottert, moet het haast de cylinder zijn.'

'En?'

'De cylinder was perfect in orde. Dus hebben we de andere wielen er ook afgegooid. Wegens het knitteren, waar u van sprak.'

'Ja.'

'Een hele klus. We zijn er nog maar net mee klaar.'

'En het botteren?'

'Dat is gedaan, meneer. Hij bottert niet meer. Alleen...'

'Alleen wát, garagist?'

'Nou, meneer, het is heel raar. U zal merken: als hij van zijn derde in zijn vierde gaat, wil hij wel eens een tikje...'

'Een tikje wát?'

'Een heel klein tikje djengelen.'

'O. En? Is dat erg?'

'Nee, meneer. Djengelen kan helemaal geen kwaad. Kan u jaren mee rijden, met djengelen.'

'Nu, goed dan. Dan neem ik hem maar weer mee. Hoeveel moet ik u, garagist?'

'Dat is dan 7.400 fr., meneer.'

'Wát zegt u? 7.400 fr.? Om botteren te vervangen door djengelen?'

'Nou, meneer. Djengelen is niet niks. We hebben de vier wielen er af gehad. U gaat hier nu toch niet staan pingelen?'

Uit: P. Jacobs, *Ruzie voor beginners*

BIJLAGE 2

48 linkse militanten opgepakt

Telexbericht

istanboel: dec (ap) - de turkse politie heeft donderdag de aanhouding bekend gemaakt van 48 vermoedelijke linkse militanten in istanboel. zij worden ervan verdacht betrokken te zijn geweest bij een dertigtal moorden, die gepleegd werden voor de militaire machtsovername van 12 september 1980. volgens een bekendmaking van de politie behoorden alle arrestanten tot het marxistisch-leninistisch propagandacommando, een van de vijf belangrijkste organisaties die streefden naar de omverwerping van de regering. de groep beschikte over een wapenfabriek op de aziatische oever van istanboel en runde verscheidene winkels om geld in te zamelen voor het werven van nieuwe recruten, aldus de politie. met de aanhoudingen zegt de politie thans alle leidende figuren van de organisatie achter slot en grendel te hebben gezet.

48 terroristen opgepakt in Turkije

Krantartikel

De Turkse politie heeft de aanhouding bekendgemaakt van 48 linkse terroristen in istanboel. Zij worden ervan verdacht betrokken te zijn geweest bij een dertigtal moorden, die gepleegd werden voor de militaire machtsovername van 12 september 1980. Volgens een bekendmaking van de politie behoorden alle arrestanten tot het

10 Marxistisch-Leninistisch Propaganda-kommando, een van de vijf belangrijkste terreurorganisaties die streefden naar de omverwerping van de regering. De bende 15 beschikte over een wapenfabriek op de Aziatische oever van istanboel en had verscheidene winkels om geld in te zamelen voor het werven van nieuwe recruten.

Voor een uitgewerkte les, zie het schoolboek 'Meloee 4', pp 136-139.

BIJLAGE 3

Dynamietaanval.

Nizza, 1 November. — Men heeft 300 dynamietkardoezen gevonden op den ijzeren weg van Nizza en Riquet. Men denkt hier alweer met eenen misdadigen aanslag te doen te hebben.

Moordenaar of zinneloos?

Parijs, 31 October. — Gisteren avond, bij de aankomst van den sneltrein uit den Havre, is de commissaris der St. Lazarusstatie overgegaan tot de aanhouding van eenen Amerikaan, die, een fleschje chloroform in de eene en een revolver in de andere hand, op eenen reisgezel was toegesprongen, die gelukkig nog de noodbel kon grijpen: aanstonds kwamen de wachters toegevoeld om hem te ontfangen.

Vrijhandel.

Belangrijke onderhandelingen worden gevoerd tusschen Duitschland en Amerika, in zake der handelspolitiek. Duitschland wil vrijen invoer geven aan het graan uit Amerika, wanneer Amerika den deutschen suiker vrijstelt van invoerrechten in de Vereenigde Staten. Men denkt dat die onderhandelingen hun beslag zullen krijgen met Nieuwjaar.

Artikels uit GVA 3/11/1891

BIJLAGE 4

Telekoop

Madam de paster

★ Het bezoek van de paus aan de Verenigde Staten was voor de amazones van de emancipatie weer de gelegenheid om zich extra in het zonnetje van de media te werken en reclame te maken voor hun aparte bollenwiel. Ze willen nu ook zo gauw mogelijk priester gewijd worden en bisschop en — waarom ook niet? — misschien wel paus. Terwijl enkele dames via allerlei uitzendingen omtrent dat pausbezoek katoen gaven over hun eisen in een moderne Kerk, waren er ook de onvermijdelijke homoseksuelen die voor hun rechten opkwamen. Zij wilden dat er een speciaal tarief zonder zonden wordt gemaakt voor hun afwijkingen. 't Scheelt niet veel of daar waar madams de neiging, ultiem om pastoor te worden, homo's er op uit zijn om lieve-vrouwkens te worden. Ze willen de wereld weer totaal andersom. Aan schrijven over homo's wil ik me niet meer vuil maken sedert een recent proces tegen de sadistische moordenaars van een kind van negen jaar weer bewees tot welke gruwelijke misdaden homofilie, pedofilie en alle aanverwante «zusterafwijkingen» kunnen leiden. Degenen die klaar staan met het antwoord dat ook de gewone liefde oorzaak kan zijn van gevarieerde doodslag, verwijs ik naar het feit dat het toch maar de apostelen van de «afwijkingen» zijn die zich aan weerloze kinderen vergripen. Wat de «madams» betreft, ik zou ze best als pastoor verdragen. O Felix Culpa geef mij een vrouwelijk pastoorke van veertig en een onderpastoorke van dertig, ik zal desnoods elke dag te biechten gaan en het uitgebreid hebben over al mijn zonden (vooral van begeerten en in gedachten) zodra ik naast haar neerkniel. Ik zal met plezier vergiffenis vragen, ik zal zelfs zonden uitvinden om bij hen te kunnen etaleren en van hen de vredeskus van de Heer ontvangen. Ongetwijfeld zou het priesterschap niet alleen voor de vrouw maar zeker ook voor de zondaars verre horizons openen. Desalniettemin meen ik dat de paus gelijk heeft als hij resoluut «neen» zegt aan dat soort initiatieven en pogingen tot vernieuwingen. De Heilige Vader kent zijn papenheimeren en kan gissen tot welke strubbelingen de innovaties en akrobatieën op geestelijk en pastoraal gebied aanleiding kunnen geven. Ik geloof dat men best bij het oude wijze traditionele blijft en dat degenen die het niet eens zijn met de visie van het Vaticaan het alstappen. Niemand is verplicht lid te zijn of lid te blijven van de Kerk. Maar eens men het lidmaatschap aanvaardt moet men ook de

reglementen en wetten eerbiedigen. Men kan het hier en daar niet eens zijn en protesteren, maar het gaat niet op de wet te willen veranderen omdat men die wetten niet kan eerbiedigen. Onze ouders en voorouders waren, geloof ik, in dat verband veel verstandiger en wijzer. Meer dan waarschijnlijk waren zij het niet altijd eens met de wetten en verplichtingen, meer dan eens waren zij niet in staat de wet na te leven, maar zij deden hun best om de deugd van gehoorzaamheid te beoefenen en als het niet meer kon dan zwegen zij daarover wijselijk. Zij wisten dat de mens vergaert dat de wereld desondanks blijft draaien en dat alleen God eeuwig is. Het is niet omdat de vrouw vandaag geen priester kan worden dat haar rol in de Kerk zoveel minderwaardiger of ondergeschikter zou zijn. Integendeel. Het is typisch dat de amazones van de emancipatie altijd datgene wensen wat uiterlijk indruk maakt, wat uiterlijk de

Eens men het lidmaatschap aanvaardt moet men ook de reglementen en wetten eerbiedigen.

gedachte van «een schone en betere positie» wekt, dat zij altijd op de preekstoel willen klauteren en niet beseffen dat de sociale aktie die zij nu wel zouden aankunnen minstens zo belangrijk is als de rol van de priester. Een Moeder Teresa moet geen priester zijn om meer dan de gelijke van pastoors, bisschoppen, monseigneurs en veel heiligen te zijn. De dames van de contestatie hebben het over hun rechten, maar nooit hoort men een woord over hun plichten. Nonnen komen voor het scherm gekleed alsof ze op weg zijn naar een of andere dansgelegenheid of café-chantant, nonnen lozen zich met de meest ijdele «sieraaden des werelds» om te tonen dat ze vrijevochten zijn. Waarschijnlijk hebben ze al die uiterlijkheden nodig omdat ze in hun binnenste niet veel meer hebben. Tenzij pretentie en verwaandheid.

★★ Pretentie en verwaandheid blijven ook de belangrijkste trekken van Daniël Buyle en zijn slaafse kompanen. Nu zijn haring in België niet meer braadt, trekt hij naar Nederland om de rode martelaar uit te hangen. Ik schreef hier reeds dat het steeds jammer is als een journalist of om 't even «ne» zijn broodwinning verliest. Maar hoe meer ik Buyle van zijn lat zie geven, hoe meer ik geloof dat Cas Goossens gelijk had hem uit de BRT te zwieren. Buyle

komt over als een pretentieuze, petieterig, eigenzinnig, verwend lastig ventje, dat denkt de wijsheid en de waarheid in pacht te hebben. Zijn pleidooien pro domo zijn alleszins geen bewijzen van objectiviteit wanneer hij begint aan een uiteenzetting over feiten hem betreffende, vergeet hij een boel zaken te vertellen of toont hij de lojker slechts een klein deel van het geheel. Ik stel ook vast dat Buyle weer alle rechten moet hebben, maar dat de anderen verondersteld worden naar zijn pijpen te dansen. De manier waarop een Nederlandse journaliste bepaalde mensen van de BRT tot een interview wilde dwingen was echt schandelijk. Wat daar gebeurde was geen journalistiek meer maar uitdaging, brutaliteit, onbeleefdheid. Het is opvallend dat al die rode heren à la Buyle, à la heksenjagers van De Morgen en van Het Vrije Woord steeds alle rechten voor zich opeisen, alle vrijheden wensen en nauwgezet letten op hun recht op privacy maar nooit het minste ontzag hebben voor het recht, de vrijheid en de privacy van anderen. Het zou me niet verwonderen moesten we Buyle binnenkort terugvinden op een kandidatenlijst van de Socialistische Partij. Hij heeft voldoende engheid van geest en onverdraagzaamheid om daar zijn man te staan.

★★★ De marine is uitgevaren om in de Perzische Golf de vrede te dienen. Ik sta verbaasd dat daar zoveel tranen aan te pas kwamen. Ze vertrokken voor vijf maanden en 't was precies of ze gingen verdwijnen voor jaren. Er is beslist iets veranderd sedert de lichten van 14-18 en 40-45 optrokken «voor onbepaalde tijd». Dit gezegd behoort ik tot degenen die blij en fier zijn dat zulks gebeurt, dat het land bewijst ook zelf iets te kunnen presteren, dat wij onze vrijheid en onze zin voor democratie niet altijd als parasieten willen bouwen op de rug van de Amerikanen maar zelfs iets kunnen doen ten bate van het zelfbehoud en de vrede. Zoals een van de afvarenden zei: «Eindelijk kunnen wij bewijzen dat we ons geld waard zijn.»

Ondertussen zullen de planttrekkers van het bezwaard geweten hier veilig en luidruchtig kunnen manifesteren voor wat zij de vrede denken te zijn: de vrede van de slaafsheid en de lafheid. En hun gekoördineerd briefschrijven zal niets veranderen aan mijn overtuiging dat zij parasieten zijn. Willy Kuypers liet weten dat alle visies en alle mensen eerbiedwaardig zijn. Misschien, behalve de lafaards.

LOUIS DE LENTDECKER

Uit: TV-Expres

BIJLAGE 5

Suske en Wiske: 'Dommig. Drakerig. Duf'

In het nieuwste boek van Suske en Wiske (deel 215: *De Krimson-Crisis*) laten de makers het oude Vlaamse verleden herleven: allerlei kopstukken uit de historie knallen via de teletijdmachine de strip in. Jan Breydel, Breughel, Rubens en zelfs Tjil Uilenspiegel komen het versufte Vlaanderen redden van sloomheid en culturele truttigheid.

Boeken

Helaas, niet één van de Grote Helden komt op het idee om eerst Suske en Wiske eens grondig af te stoffen. De Vlaamse vechtersbazen en schilders stappen houterig rond door het zoveelste onleuke verhaal van een serie waaruit in de voorbije jaren elke Vlaamse kraak of smaak met zorg verwijderd is. De Suske en Wiske-serie, eens – lang geleden – onweerstaanbaar origineel en komisch, heeft mij

geen enkele verrassing meer te bieden – of het zou DEZE verrassing moeten zijn: om *De Krimson-Crisis* heb ik niet één keertje kunnen grinniken.

Suske, Wiske, Sidonia, Lambiek, Jerom & Schanulleke: alledaags & doordeweeks. Amateuristisch. Belachelijk. Benepen. Betuttelend. Bleek. Boodschapperig ('Bemint elkander!'). Boordevol bangelijkheid voor computers en elektronica (behalve als Suske en Wiske daar in commerciële boekjes geld mee kunnen binnenhalen). Braaf. Burgerlijk. Clichématig (*De olyke olifant*, *De jolige joffer*, *De hippe heksen*, kortom: *Het zannikende zelfde*). Depri. Doemdenkerig. Dommig. Drakerig. Drenzerig. Duf. Dul. Dunnetjes. Eentonig. Eikelig. Flauw. Flets. Geestloos. Gehoorzaam aan god en overheid. Grap-arm (zelfs de oude regel dat elke halve pagina tenminste één antieke mop diende te bevatten, is inmiddels losgelaten: in *De Krimson-Crisis* ver-

schijnt pas op bladzij 12 de eerste schaduw van een zogenaamde aardigheid'. Grauw. Grijs. Haastig in elkaar gedraaid. Heel, heel, heel erg goedbedoeld. Huilerig. Ingedut. Inzetbaar voor onderwijsdoeleinden, voor handelsbelangen, voor huis-aan-huiscollectes en voor politieke volksverlakkerij; zie: *De mooie Millirem*). Keurigjes. Klungelig. Knullig. Koekoek één zang. Krakkemikkig. Leugenachtig. Matig getekend. Middle of the road. Misplaatst. Oenebakkerig. Omslachtig. Onbenullig. Ongeïnspireerd. Ongechikt als verjaarscadeau (zeker voor Willy Vandersteen, de Vader van Suske en Wiske die dit jaar vijfenzeventig wordt – o, dat zijn schepingen eerder mogen sterven dan Hij!). Oninteressant. Pietluttig. Plot-loos zonder bevredigende ontknoping'. Prekerig. Rammelend. Rijk aan bloedarmoede. Saai. Slaapverwekkend. Slap. Sloom. Stoffig. Stom. Suf. Taai. Temerig. Uitgaande van de in mijn ogen voor stripmakers verboden McDonald-gedachte: 'The best surprise is no surprise at all!' Uitgemolken. Vals. Wijdlopig. Wormstekig. Zemelig. Zeurderig. Zichzelf herhalend. Zichzelf nogmaals herhalend. Zichzelf opnieuw herhalend. Zichzelf nog maar weer eens een keertje herhalend. Zoetsappig & zoute-loos. Zonder enig onzagg voor het verleden van de eigen reeks (oude verhalen worden van elke sappigheid ontdaan en daarna pas herdrukt, oude en eertijds succesvolle bijfiguren duiken telkens weer op en worden steeds humorlozer afgekloven). Zwak, zwak, zwak, zwak, zwak.

IVO DE WIJS

Uit: *Vrij Nederland*

BIJLAGE 6

interview met een politie-officier

(I = interviewer ; K = korpscommandant)

(geluid van voorbijrijdende auto's)

I : Dit is het verkeersplein Oude Rijn en we spreken even met de korpscommandant van de verkeerspolitie, district Utrecht.

K : Inderdaad, daar spreekt u even mee.

I : En ik zou u willen vragen hoe afgelopen zondag de helicopter is bevallen, eh, korpscommandant.

K : Daar spreekt u even mee, ja.

I : Hoe is afgelopen zondag de helicopter bevallen?

K : Ik neem aan dat u bedoelt, niet hoe de helicopter als zodanig, maar hoe het experiment ons dit bevallen is als geheel. En, dan kan ik u zeggen dit is als zijn totaliteit zeker niet negatief op ons overgekomen, althans, tot nu toe, maar wij blijven alert.

I : Euh, krijgt de helicopter een surveillerende of meer een regulerende taak?

K : Dat kan ik in dit stadium nog met namelijk geen onmogelijkheid bekijken. Als ik echter de vraag voor het gemak even terugkoppel, dan lijkt het zeker niet onwaarschijnlijk dat wij in een haalbare mate, vooral in een langer zijnde termijn de specifieke kwaliteiten als daar zijn van de helicopter zullen gaan gebruiken.

I : En, wat zijn die pluspunten, commandant ?

K : Globaal toegespitst zien wij dan bij de helicopter: de enorme wendbare radiüs, het manoeuvreerbare karakter en de vitale inzetbaarheid. Wij moeten dit uiteraard nog uitwerken. Onze mensen zijn thans uitgebreid stoelend met de ge-ge-vens, maar ik heb een gezonde hoop, en ik niet alleen.

I : Ja, is het wellicht zo dat het grote voordeel van de helicopter is, dat de verkeerssituatie van bovenaf dus met de helicopter, beter en sneller te beoordelen is?

K : Neenee, neenee, oh nee, neenee, helemaal niet, helemaal niet. Dat zou een veel te simpele conclusie zijn!

Uit: Eerste LP van het Simplistisch Verbond